

MALÁ VÁNOČNÍ POVÍDKA

aneb JAK JSEM SE ZTRATIL

Ludvík Aškenazy - Jan Borna

Pavel: Byl Štědrý den roku já už nevím kolikátého, není to vlastně ani tak dávno a mně tehdy bylo přesně pět a něco a dneska bych vám chtěl vyprávět o tom, jak jsem se ten Štědrý den onoho roku ztratil.

Orchestr herců *hraje a zpívá:*

Přestaň se teď chvíli smát
sed' a tiše poslouvej
co ti budu povídat
sed' a nebo budu zlej

Nezkaz tenhle den
dnes to musí jít
pojď pryč z šedých stěn
pojď sem a nech se okouzlit

Přestaň se teď chvíli smát...

Jestli nechceš jít
tak já půjdu sám
i když správně tušíš
že se vrátím zase k vám

Pavel: Nějaký pan Tesař, to je můj táta, šel se svým synem Pavlem, to jsem já, koupit do města vánoční stromček. V poledne se ten nešťastný pan Tesař vrátil se stromčkem, ale bez Pavla. A u nás v domě to v té chvíli vypadalo asi takhle.

Otec: Bětko, Bětuško!

Máma: Co je, proč nejdeš nahoru?

Otec: Myslím, že jsem ztratil...

Máma: Klíče, počkej, já ti hodím náhradní.

Otec: To taky, ale Pavla. Ale nedívej se na mě tak vyčítavě.

Máma: K čemu je ten tvůj stromek, když tu nebude Pavel! Pavle, Pavle, Pavlíčku!

Sousedka: Co se stalo?

Máma: Ale nic se nestalo, paní Zimová. Jak se ti to mohlo stát, ztratit Pavla?!

Otec: Já jsem byl letiště a on byl tryskové letadlo. Ale neměli jsme radar.

Soused: Cože, to nebude vysílat televize?

Máma: Ale budou vysílat, pane Koliáš.

Otec: A v tom přišla ta mlha, víš, mnoho tryskových letadel už takhle skončilo.

Soused: Co? Někde spadlo letadlo?

Máma: Nic nespadlo, ale ztratil se nám Pavel.

Sousedka: Ježíšmarjá, ten je mrtvej!

Otec: Počkej. Nebyl já jsem mateřská loď? Už je to tak. Já byl mateřská loď, Bětko. Dobře mi tak.

Máma: Tys byl mateřská loď, ale já jsem matka.

Soused: Dejte pokoj aspoň o vánocích!

Plačící maminka odchází.

Pavel: Tak teď aspoň víte, děti, co se doma stane, když se ztratíte. Ztrácejte se proto jen v nejnnutnějších případech. - Začalo to vlastně úplně nevinně. Nejprve jsem byl tryskovým letadlem a dlouho jsem udržoval spojení s mateřskou lodí.

Já byl jelen a táta veverka: Veverka, jak mě slyšíte, veverka?

Otec: Jelene, vraťte se na základnu. Pojď sem. Utřeme přední skla (*Utře Pavlovi obličej.*) a nastartujeme motor. (*Přinutí ho vysmrkat.*) Let' a nelítej daleko.

Pavel: Veverka. Jelen, tady jelen, volám veverku! Špatná viditelnost! Hlaste polohu! Přepínám!

Otec: Veverka, tady je veverka, změna kurzu, přileťte a nezakopněte v mlze, přepínám.

Pavel: Trysková letadla nezakopávají, vy jeden Veverko. Vlastně tady Jelen, jaké je moře, co bouře, přepínám. (*odbíhá*)

Otec: Tady veverka, Jelene, moře neklidné, (*hledá Pavla*) na obzoru malý černý mráček, vypadá to na střední tajfun, (*hledá Pavla již zoufale*) vraťte se bez odmluv, Jelene, je pro vás přichystán punč! Pavle, kde zase lítáš?

Otec při hledání zmizí mimo jeviště, zvedá se opona, na jevišti se objeví Pavel jako letadlo.

Pavel: Veverko! Veverko! Z toho jsem jelen, Jelen je v tísní, bouře změnila směr letu. Veverko, ozvi se, Jelen by si dal punč!

Objeví se výkladní skříň obchodu s hudebními nástroji, ožije, figuríny hrají a zpívají:

Figuríny: Bylo by to krásný
bejt bleskem nebo bouří
bejt vodou nebo trávou
bejt větrem, co vál
bejt kladivem v pěstích
bejt jiskřičkou v kouři
a kovadlinou bejt a znít
a ocelově zvonit
to bych si tak přál

Bylo by to krásný
bejt zvonek, kterej zpívá
a do nebe se dívá
a nebo i dál
A zvoní, že svítá
nebo že se stmívá
a zvučet jako zvon a znít
a ocelově zvonit
to bych si tak přál

Bylo by to krásný
bejt v melodii tónem
tím tónem, kterej hladí
jak hedvábnej šál
Tím tónem, co hladí
a zní pod balkónem
bejt v melodii tón a znít
a ocelově zvonit
to bych si tak přál

Bylo by to krásný
bejt zvonem, kterej zpívá
i kladivem i tónem
a bůhví, čím dál
A zvonit, že svítá
nebo že se stmívá
a zvučet jako zvon a znít
a zpívat dobřejm lidem
to bych si tak přál

Kapela odchází a na scéně stojí nad velkou louží pán s kaprem v náručí. Kapr zpívá starou jemnou píseň.

Pavel: Pane, otočte si toho kapra k sobě, on vám chce něco povědět.

Pán skloní hlavu ke kaprovi, který jen několikrát naprázdno klapne pusou.

Pán: Kdepak, tebe pustit nemohu, ty jsi polívkovej. A kdo je polívkovej, ten má osud zpečetěný. S osudem ani já nehnu. Do osudu se nemíchám.

Pavel: Pane, tak aspoň odstupte od té louže, to přece nemůže ten kapr vydržet. On se v té louži vidí a jak mu asi chudákovi je.

Pán: A co že ty jsi takový lítostivý, chlapečku. Čímpak to?

Pavel: Protože je mi hned všechno líto. A naší mamince taky. Ale u nás i tatínek pláče. Jednou jsme plakali všichni tři.

Pán: A bylo to hezké plakání?

Pavel: Moc hezké, ale ještě hezčí bylo, když jsme se všichni smáli. Jenže to jsme se smáli čtyři, i s kočkou Marunou. Kočky toho moc nenapláčou, ale dají se rozesmát. Pane, pojdte, rozesmějeme kapra... Víte, že teď pohnul pusou a asi se vám směje?

Pán: U kaprů se to neví jistě, protože rybám se nesmějí oči.

Pavel: Leda snad delfínům...

Pán: ...ale delfín není ryba, ale savec!

Pavel: Pane, jak to, že někdo je polívkovej, a jiný ne? Jak to, že se ryby jedí a lidi ne? Proč si třeba ten kapr nenese pod paží vás?

Objeví se víze světa, kde vše, co je člověkem jedeno, si nese v podpaží člověka k jídlu.

1. člověk: Mně je strašná zima. Já byl dlouho v mrazáku.

2. člověk: Mně je teploučko. Já jsem předvařený.

Pán: Ale takhle to nejde!

Pavel: Proč?

Pán: Protože kapři nemají ruce!

Víze mizí.

Pavel: Pane, je dobře být savcem, nebo je to otrava?

Pán: To přijde na to. Jak to, že jsi tu úplně sám? Kam vlastně jdeš, ty odvážlivče?

Pavel: Pane, já byl tryskové letadlo, byla mlha a tma, a já jsem ztratil spojení s mateřskou lodí. To je můj tatínek.

Pán: Tvůj tatínek je mateřská loď? Můj byl strojuvdcem.

Pán vyndá z kapsy lokomotivu na klíček a podává ji Pavlovi.

Pavel: Jo, pane, to jste se měl lepší. A vozil vás? *(Pustí lokomotivu a dívají se na ni.)*

Pán: Vozil, vozil...

Pavel *(vrátí mašinku pánovi)*: Pane, teď vážně, já jsem se ztratil, tak žerty stranou, to říká naše maminka. Ona to říká pořád. Pane, nevíte, co to znamená, žerty stranou?

Pán: To znamená, že život není žádná legrace.

Pavel: To neříkejte, protože legrace se zažije moc. Všude se užije legrace a pořád.
Pane, jděte ho hodit do vody.

Pán: Žerty stranou, jdi už, nemohu se starat o kapra a ještě o tebe. Víš, kde bydlíš?

Pavel: Nevím. (*K obecnstvu:*) Ale věděl jsem.

Pán: Já bych taky rád někdy nevěděl, kde bydlím. Ale vím to a nesu tam teď kapra. Já vím, kde bydlím. (*Pán odchází.*)

Pavel: Tak nashledanou, a napustěte mu hodně vody. A kdybyste šel kolem Vltavy, tak ho tam pustěte, jako že nerad. Moc vás prosím! Umíte to udělat, jako že nerad?

Pán (*už z dálky*): To trochu umím! Buď zdrav, milý chlapečku!

Opona se zavře. Pavel naslouchá, zpoza opony se ozve žblunknutí kapra vhozeného do vody. Pavel se spokojeně usmívá.

Pavel: Nakonec jsem došel až na Václavské náměstí, ale to nebylo tak daleko, když jsem se ztratil Na Můstku. Dal jsem si ruce do kapes a pískal jsem si. A musím na sebe prozradit, že jsem si nedělal docela žádnou starost, ani docela malou starostičku, ani ten nejmenší zármuteček jsem neměl. Hleděl jsem směle kupředu, ale už jsem nebyl tryskové letadlo, byl jsem Pavel! Ovšem, když si člověk myslí, že celý svět je jeho, tu se vždycky něco stane, aby si uvědomil, že svět je všech.

Z podlahy vyjíždí za zvuku motoru výtah s člověkem v gumových kalhotách - čert - ďábel.

Pavel: No, tak tohle je čert. Kdopak by byl pod zemí a ještě k tomu v gumovejch kalhotách. Čerti mají přece gumové kalhoty, aby se jim při pečení nic nestalo. (*K pánovi:*) Pane, já se vás nebojím, ale vůbec se vás nebojím. A jestli chcete, tak si na vás dupnu.

Ďábel: Dupni. Ale jen jednou, protože nemám moc času.

Pavel dupne na čerta a ten ho pohladí po hlavě.

Pavel: Pane, nemůžete mě vzít na chvíli do pekla?

Ďábel: Jo do pekla!

Pavel: Ovšem jen na chvilku, protože já musím domů. A nic vám nemůžu podepsat, já ještě neumím psát.

Ďábel: Počkej, jen co navalím sudy.

Za pekelného rachotu přivaluje sudy a nakládá je na výtah.

Pavel: Tak nevím, jestli se ještě těším do pekla. Někdo se tam těší, tedy dělá všechno v životě, jako by se tam těšil, ale já tedy moc ne. Někdy se stává, že někdo něco chce i nechce zároveň. Pak záleží na tom, co řekne čert.

Pavel s Ďáblem zajede pod podlahu do pekla, zdvihá se opona a na scéně ďábelská kapela hraje a zpívá.

Ďáblové: Měla vlasy samou loknu,
ráno přistoupila k oknu,
vlasy samou loknu měla
[:a na nic víc nemyslela:]

Nutno ještě podotknouti,
že si vlasy kulmou kroutí,
nesuší si vlasy fénem
[:nýbrž jen tak nad plamenem:]

Jednou vlasy sežehla si,
tím pádem je konec krásy,

když přistoupí ráno k oknu
[:nemá vlasy samou loknu:]

O vlasy už nestará se,
a diví se světa kráse,
vidí plno jinejch věcí
[:a to za to stojí přeci:]

V pozadí sjíždí výtahem Pavel s Dáblem, Čerti - zaměstnanci vinárny připravují lokál.

Đábel: Vedu návštěvu.

1. čert: Ty sis přived pomocníka?

2. čert: Kdes ho vzal?

Pavel: Jak vám mám říkat? Čerte nebo pane Čert?

Đábel: Říkej mi: ty ďáble. Mně tak říkají. Prostě mi říkají ďáble.

Čertice (*směje se*): Đáble...

Pavel: Dobře, ty ďáble.

Pavel: Dobrý den, čerti! Zdraví se u vás „dobrý den“, ty ďáble?

Đábel: U nás se říká „dobrou noc“, protože v pekle je stále noc.

Pavel: Dobrou noc, peklo!

Všichni: Dobrou noc!

Pavel: To v těch demižonech máte krev, ty ďáble?

Đábel: Ano, máme tam krev a už ji ani nemůžeme vidět.

Čert: Já ji vidět můžu.

Đábel: Pil jsi někdy krev?

Pavel: Nepil a nechci, ty ďáble. Nebo musím?

Đábel (*nalévá Pavlovi víno*): Jen si dej, ale ne moc, uvidíš, jak je to dobré.

Pavel (*napil se*): Teď je mi trochu, jako když mě dědeček ze Slovácka dává ochutnat víno, ale to je bílé. A kde napichujete? Někde přece musíte napichovat.
(*Začíná šmejdit po pekle.*)

Đábel: Tam bych ti ani chodit neradil, on je tam řev. A ty bys je litoval a my bychom tě museli taky napíchnout.

Pavel: To vy napichujete i za litování? Já totiž jsem sice trochu lítostivý, ale to je proto, že mám hodně lítostivou maminku. Čerti a ďáblové, já vám zazpívám písničku, kterou se přemáhají čerti a ďábli.

(*Zpívá*) Proč, vy lidi,
jíte kapry...

Čertice: Nemáš hlad? (*Dávají Pavlovi různé dárky: tatrunku, jablko..., trochu jako v Betlémě.*)

Pavel: A teď mě zase pěkně vyvez ven, ty ďáble.

Čerti se chechtají a nesou Pavla k výtahu.

Pavel: Není tu nějaký malý čertík? Že bych si s ním trochu hrál! To bych tu možná ještě chvíli zůstal!

Đábel: Chtěl jsi ven, tak musíš ven. Můžeš si na nás ještě jednou dupnout, jestli chceš.

Čertice: Nechte ho dupnout dvakrát.

Đábel: Dobrá, dupni si dvakrát, ale pak už musíš jít ven.

Pavel dvakrát dupne. Celé peklo strne v živý obraz. Pomalu počne sjíždět opona, pod ní prochází Pavel na forbínu.

Pavel: A na Václavském náměstí mi bylo krásně, jako každému, kdo vyvázne z pekla. Obloha byla ještě jasná, ale podvečer visel nad městem jako fialové

stínítko. Z dálky zněla koleda. *(Je slyšet melodii Chtíc, aby spal.)* Nejhorší na tom bylo, že mne vůbec nenapadlo, že bych měl jít domů. Kdybych si alespoň říkal, kde já to vlastně jsem, nebo copak asi dělá maminka, nebo jeжданánku, nebo podobně, ale to já ne. Broukal jsem si vánoční koledu. Mířil jsem k Malé Straně, aniž jsem věděl, kam mířím. Prošel jsem několika uličkami a ocitl jsem se na malém náměstí s podloubím.

Opona se zvedá a na scéně stojí lampář a hraje na stojany lamp koledu Chtíc, aby spal, čímž se lampy rozsvěcejí.

Pavel: Pane, mohl bych si tu tyč podržet? Já bych vám za to dal žvejkačku. Nebo bych vám dal, co byste chtěl. Já ale nic nemám. Mohu si ji podržet?

Lampář: Chyt' si ji. A můžeš rozsvěcovat se mnou. Já jsem totiž lampář a tyhle lucerny jsou jedny z posledních plynových luceren v Evropě a já jsem asi už úplně poslední.

Pavel hraje na lampy vypůjčenou tyčí.

Pavel: Pane lampáři, já jdu z pekla. A viděl jsem dáblý napichovat chlapečky. Zadupal jsem na ně, pane, a oni si už na mne netroufli. Pane, nemáte něco k jídlu?

Lampář: Mám suchý rohlík, ale s ohromně vypečenou špičkou.

Lampář podá Pavlovi rohlík a Pavel jí. Náhle uvidí holčičku, která rozškrtne zápalku a hřeje se nad jejím plamínkem.

Pavel: Vidíte tu holčičku pod lampou, jak prodává zápalky?

Plamínek zhasne.

Lampář: Já žádnou nevidím, ale taky jsem to četl o té holčičce, jak zmizela.

Plamínek opět zahoří.

Pavel: Pane, ale ta holčička tam stojí. Dejte mi korunu, já vám koupím zápalky.

Plamínek zhasne.

Lampář: Ale já peníze nemám.

Pavel *(jde k holčičce)*: Nechceš rohlík? Já tě znám, ale nevím, jak se jmenuješ.

Holčička mlčí a tiše na ni padá sníh, znovu se hřeje nad plamínkem zápalky.

Pavel: Pane lampáři, ona nemluví. A celá se třese a sněží a sněží.

Plamínek zhasne.

Lampář: Pojd' ke mně, já tu bydlím blízko a ohřeju ti polívku. Budeme na Štědrý den spolu, chceš?

Pavel: To byste musel vzít ji taky. Tak nás vemte oba a ohřejte nám tu polívku.

Lampář: Dobře, ale vždyť tu nikdo není, jen ty a já. *(Vtom holčička škrtne zápalku.)* Sakra, kdo to tu škrtá?

Pavel: Kdyby tu nikdo nebyl, tak kdo by tu škrtal? *(Holčičce)* Promluv, ty mé ubožátko ubohé, aby tě pan lampář slyšel, on nás odvede k sobě. Řekni třeba jeжданenku, nebo to je zima, nebo co chceš.

Holčička mlčí.

Lampář: Tak vidíš, že tu nikdo není, kdyby tu někdo byl, tak by to nevydržel a alespoň by vydechl. *(V té chvíli uvidí jemný obláček kouře kolem holčičky a znejistí.)* Tak jdeš, nebo nejdeš?

Pavel: Nejdu. Vy si jděte, já tu zůstanu s holčičkou a budu ji zahřívat dechem. Snězte si svou polívku sám.

Lampář: No dobře, ale ty koukej jít domů, protože už je pozdě. A první hvězda už vyšla.

Pavel: Nevyšla. To byste ji musel rozsvítit.

Lampář zvedne tyč a nahoře začne svítit první hvězda, jejíž svět je spojen s jemným deštěm jisker. Lampář i Pavel se dívají na hvězdu a nevšimnou si, že holčička se tichounce vytratila.

Lampář: Tak já už jdu. (*Odchází.*)

Pavel: Na shledanou. Vidiš holčičko, (*hledá ji*) že jsem tě neopustil. A nikdy tě neopustím.

Prázdnou scénou proběhne zvuk dívčích kroků. Pavel pochopí, že holčička je pryč, pomalu projde na forbínu, gestem vyzve oponu a ta se pomalu spustí. Pavel si svléká zimníček, přistupuje k němu kapela herců a Pavel s nimi zpívá.

Pavel: Jak můžeš být tak krutá?

Copak nemáš kouska citu v těle?

Tu kytaru jsem koupil kvůli tobě
a dal jsem za ni celej tátův plat
ta dávno ještě byla ve výrobě
a já už věděl, co ti budu hrát

To ještě rostla v javorovém lese
a jenom vítr na to dřevo hrál
a já už trnul, jestli někdy snese
žár, který ve mně denně narůstal

S tou kytarou teď stojím před tvým domem
měj soucit aspoň k tomu javoru
jen kvůli tobě přestal býti stromem
tak už nás oba pozvi nahoru

Pavel dozpíval a připravuje promítačku.

Pavel: Na náměstíčku byla kašna a za kašnou hospoda a z ní se linulo žluté světlo a ještě žlutější teplo plné jedlých vůní. Kousal jsem si do rohlíku a poprvé jsem si vzpomněl na to, jak se usmívá maminka, když mi maže rohlík. Před hospodou stál starý poštovský vůz, krásně modrý, na střeše měl pěknou zahrádku z železných tyček a uprostřed byla namalovaná zlatá trumpeta.

Vyjíždí opona a ve stínohře se objeví poštovský vůz se zapřaženým koníkem.

Pavel: Do vozu byl zapřažen koník s moudrou hlavou a velkou bílou lysinkou na čele. - Koníku, prosím tě, povídej si se mnou. Třeba si můžeš postěžovat nebo říkej vtipy. Nebo mi pověz, co je pro koně nejdůležitější.

Kůň: Dnes mne stále napadá, že oves už není, co býval. Tím méně pak obrok. A kde není obroku, není koni do skoku.

Pavel: Na Štědrý den i zvíře může prohodit nějaké to slovo. Ovšem s výjimkou ryb, které by tím mohly porušit štedrovečerní pohodu. Vlezl jsem si na kozlík. Na kozlíku chutná rohlík nejlépe, a mně tam zachutnal tak, že jsem si rozkošnický mlaskl a starý poštovní vůz se pomalu rozjel. - Koníku, jsme pošta, vid?

Kůň: Nejraději jsem tahával stříkačku u hasičů, ale to už jsou léta.

Pavel: Koníku, teď jsme se oba ztratili.

Pavel spustí film zachycující dobu hrdinova mládí: ruch pražských ulic i úryvky politických událostí druhé poloviny šedesátých let, jež končí příjezdem tanků v srpnu 1968; během filmu jde z nahrávky píseň Chrám svatého Víta.

Pavel: Já mám hrozný hlad.

Po scéně jde před bílou oponou děvčátko, bez sirek, ale s velkým džbánem plným piva.

Pavel: Jé, co tu děláš s pivem?

Holčička: Já tu jsem pro pivo tatínkovi, ale tebe neznám. Tvůj tatínek je listonoš?

Pavel: Já sám jsem listonoš, vezu balíky. Dnes jsme měli velkou rozvážku.

Holčička: Jó, jestli jsi listonoš, zaříkej se!

Pavel: Zaříkám se, že jsem listonoš, ať mi hlava upadne, jestli nejsem. *(Trochu si přidrží hlavu.)*

Holčička: Já musím jít, protože je Štědrý den a večer něco dostanu. Hodně toho dostanu, měla jsem samé jedničky a jsem pořádná. A máme doma živého kapra.

Pavel: To je toho, kapra!

Holčička: A máme taky mandle.

Pavel: Mně mandle vytrhli a to je lepší.

Holčička: Zaříkej se!

Pavel *jen mávne rukou*: Kde máš ten zelený ruměnc a ten smutný pohled a ty sirky?

Holčička *zpívá*: Chytila jsem na pasece motýlka,
protože má bleděmodrá křídýlka,
zůstane se mnou a já s ním,
pomalu se od něj [:lítat naučím:]...

Na večer mu řeknu: Milej motýlku,
nežli usnu, oblet' mojí postýlku.
Kouknu se jednou ze všech stran
a vyletím z okna [:jako eroplán:]...

A potom navštívím jedno okno v podkroví,
spáče tiše oslovím a on mi odpoví. Odpoví mi:
Koukněte se, přiletěl k nám motýlek,
protože má párek malých křídýlek.
Zůstane se mnou a já s ním,
pomalu se od něj [:lítat naučím:]

Navečer mu řeknu: Milej motýlku...

Kůň: Už je tu Klement. Jdi k němu, ať tě vezme k nám domů.

Pavel: Pane Klement, můj tatínek vás dobře zná, my jsme taky od pošty. Nemohl byste mě svést?

Klement: Od pošty svezu každého.

Pavel se vítězoslavně podívá na holčičku, ale ta udělá „pche“ a odejde.

Pavel: Já jsem byl taky ďábel, hodně a dlouho, ale teď už nejsem, protože jsem od pošty.

Klement: Víš co, zastavíme se u mě doma na trochu čaje, potom doručíme poslední balík a odvezu tě domů.

Pavel: Nemáte náhodou trubku?

Klement: Náhodou mám, ale zatroubím ti až doma, zatroubím ti tu starou: „Trubte, synové vlasti věrní“ nebo „Odtroubeno máte, trubači“. To je stará píseň poštovních revolucionářů.

Pavel: Pane Klemente, co jsou to revolucionáři?

Klement: To ti řeknu až doma.

Pomalu se zvedá promítací plátno a na scéně je velký poštovní vůz a na kozlíku sedí smutný kůň. Kolem vozu stojí kapela a hraje.

PŘESTÁVKA

Rf.: [:To všechno vodnes čas:]
a hlavu za to dám,

že nevrátí se nikdy k nám,
to, co všechno vodnes čas.

Když jsem byl chlapec malý, tak se mě vždycky ptali,
zdali bych chtěl pásat stáda krav
Pročpak se mě ptali, když nakonec mě dali
na loď starou a řekli mi: tak plav?

Rf.

Na vezdejší pouti bylo jest mi plouti
tam, kde v moře vtéká řeky proud,
já jel jsem proti proudu, až zřel jsem rodnou hroudu,
nemoh' jsem se pohnutím ni se hnout.

Rf.

Za nejbližším rohem dal jsem lodi „sbohem“,
krásnou dívku z ranče jsem si vzal,
a tak v žití shodě já dočkal jsem se koně,
a žijem tu teď šťastně dál.

Klement otevře přední stěnu vozu, uvnitř je jeho byt a on do něj pozve Pavla a připravuje mu čaj.

Pavel: Pane Klement, vy máte ale krásné trubky a ta nejzakroucenější se mně líbí nejvíc.

Klement: Ta je z pravé mosazi. Vánoční stromček nemám, ale mám tu větvičku jmelí. *Hudba končí, muzikanti odcházejí.*

Pavel: Pane Klement, co kdybyste pozval Karličku dovnitř, když je Štědrý den. Budeme tady společně troubit a popíjet čaj a Karličce byste mohl dát na talíř trochu ovsa nebo obroku.

Klement: Myslíš, že se sem vejde?

Pavel: Karlička bude děsně ráda, je to nejchytřejší kobyłka, jakou znám.

Klement *přivede Karličku z kozlíku jako dámu*: Můžeš klidně mluvit, Karličko, on si to Pavel nechá pro sebe.

Karlička *mrkne na Pavla, aby neprozradil, že už to ví*: A teď si, Klemente, zatroubíme nějakou koledu. Děsně ráda koleduji.

Klement: Karlička má hrozně ráda koledy. Ale tu, co má nejraději, bohužel neumí zahrát.

Pavel: Kterou?

Klement: O tom oslíkovi, jak dýchal na děťátko. Karlička mu to hrozně závidí.

Pavel: Tomu děťátku?

Klement: Ne, tomu oslíkovi. Kolikrát jsem ti říkal, že závidět se nemá, Karle. On je to vlastně valach, ale já mu před lidma říkám Karličko. Vid', že závidět se nemá, Karle.

Karlička: Já vím, ale mně to nedá, Boženko. Ona je to vlastně pošťačka.

Pavel: Tak zahrajte nějakou, co umíte.

Klement: Ale já už jsem rok nehrál.

Pavel: To je škoda.

Klement: No tak jo.

Zpívají
Tiše a ochotně
purpura na plotně

voní, stále voní.
Nikdo si nevšímá,
jak život mění se v dým.

Snad jenom v podkroví
básníci bláhoví
pro ni, slzy roní.
Hrany jí odzvoní
rampouchem kříšťálovým.

Slunce se vynoří,
hned však se k pohoří
skloní, rychle skloní,
a pak se dostaví
dlouhá a pokojná noc.

Tiše a ochotně
purpura na plotně
voní, stále voní,
po ní k nám vklouzlo
to tajemné kouzlo Vánoc.

Tiše a ochotně
purpura na plotně
voní, stále voní,
voněla předloni,
za rok nám zavoní zas.

Snad jenom v podkroví,
básníci bláhoví
pro ni, slzy roní.
Květy jim na okno
odměnou nakreslí mráz.

V krajině vánoční,
zvony když půlnoční
zvoní,
nesou nám novinu,
že pokrýl krajinu sních.

Tiše a ochotně
purpura na plotně
voní, stále voní,
nastal čas Vánoc
a rampouchů kříšťálových.

Klement: Tak šťastný a veselý, Karličko.

Karlička: A teď bychom se měli podívat na tu nedoručitelnou zásilku. Rozvážeme ji, že?

Klement: Od kdy se koně pletou doručovatelům do řemesla.

Klement vytáhne velmi veliký balík a položí ho na stůl.

Pavel: Pane Klemente, já neumím číst. Mohl byste mi, prosím vás, přečíst, co je na tom balíku napsáno, že nejde doručit?

Klement: Je tam napsáno: Pavel, Praha. A kde já mám hledat nějakého Pavla? Dal jsem to i vyvolat, ale nikdo nic o nějakém Pavlovi neví.

Pavel: Já se přece jmenuji Pavel a mohlo by to být pro mne, protože jsem z Prahy. Ono těch Pavlů v Praze nebude tolik. To by mohlo být pro mne, když už jsme se tak sešli.

Klement: Tak ty jsi ten Pavel! Tak si to tedy rozbal!

Pavel *k divákům*: A teď vám řeknu, co bylo v tom balíku, protože to sám nemůžu vydržet. *(Pavel vlez do veliké krabice a odtud ke Klementovi:)* Pane Klement, na té krabici je namalovaný starodávňý dostavník a uvnitř na malém náměstí je krásný bílý kůň lipicán. Je jako z masa a kostí a stoupá z něj pára. *(Otevře se přední stěna balíku, Pavel v něm sedí na houpacím koni.)* Pane Klemente, je ten lipicán opravdu můj?

Klement: To rozhodne ministerstvo spojů!

Karlička *vyčítavě*: Klemente!

Klement: No dobrá. Ale jo, je tvůj, milé dítě, sakum pikum, i s krabicí a balicím papírem. Ale jen jestli si ho dovedeš vážit.

Pavel: Domy na náměstí svítily malými okénky a za nimi seděli docela malí lidé a povídali si, ale co, to nikdo nevěděl. *(K loutce Pavla, která vešla:)* Pavle, jsi to ty?

Loutka Pavla: Ano, já jsem ty, jenže nevím, kde bydlíme. Musíme domů, poněvadž maminka už potřetí pláče a tatínek bloudí po zasněžené Praze a hledá tě. Za chvíli budou vysílat tvoji fotografii v televizi.

Pavel: Tak víš co, Pavle? Já bych zůstal s Klementem a Karličkou, a ty jed' k nám domů, ať se to uklidní. Viď, Karličko?

Karlička: Nevím, ale ta obroková vánočka byla moc dobrá. Já už teď ničemu nerozumím a myslím, že je na čase, abych možná přestala mluvit. Je toho na mne moc. *(Prohlíží si malý dostavník na forbíně.)* Nikdy jsem si nemyslela, že by mohli být koně tak malí a tak nádherně podkovaní, ale tomuhle všechna čest!

Karlička se vrátí na kozlík a smutně se tam posadí.

Loutka holčičky *vyjde na scénu*: Pavle, myslím, že bys měl jít domů ty, a my tu všichni zůstaneme u Klementa. Ty jdi domů, ale my budeme tvoji, víš. Ale nikdo to nesmí vědět, jen ty, Klement a Karlička. A maminka by taky byla zoufalá, kdyby domů přišel tak malý Pavel, že by se vešel do šuplíku ve stole. To musíš uznat.

Pavel: To taky uznávám, z toho by byla maminka celá vedle.

Klement: A pro tatínka by to taky nebylo nic lehkého, prosím tě, ten by se zbláznil. Viď, Karle?

Loutka Pána *s kaprem, teď bez kapra vejde*: Mladý muži, sděluji vám, že jsem kaprovi na vaše přání dal svobodu. Ale jděte domů, ano?

Karlička: Je to někdy velice těžké, postavit se proti zvyklostem, ale je dobře, že jste té rybě vrátil život. Nechcete kousek vánočky s čajem?

Loutka Pána: Děkuji, měl jsem právě krocana s nádivkou

Klement: Tak, teď pojedeme domů. Karličko, uklid' tu krabici. Pavle, kdykoli se ti zachce, tak přijď a můžeš si s ní hrát. Třebas pětkrát denně.

Pavel: A co když nebudete doma?

Klement: Budeš mít klíč. *(Dává Pavlovi klíč.)* Jen po sobě vždycky uklid' a nenadrob, kdybys koním dával ovsu.

Pavel: To se nebojte. Přinesu si koště, jsem velmi čistotný.

Klement: Tak a teď pojedeme domů. Kde bydlíš?

Pavel: A to jsem právě zapomněl.

Klement: Někdy mi připadáš moc a moc dobrodružný. Tak to musíme na policejní strážnici. *(Klement se ptá herců, kteří začínají nosit na forbínu nábytek strážnice:)* Kde je teď ta nová strážnice? Prosim vás, kudy se jde na policejní strážnici?

Herec: To musíte jít Židlářskou, potom doprava.

Na vysoké židle zasednou policajti na chůdách a louskají ořechy a pojídají sardinky, na stole stojí stromek.

Klement: Dobrý den. Našel jsem tohohle zbloudilého chlapce.

Tlustý policajt: Hofman, zápis!

Klement: Už byl skoro zmrzlý. Seděl u portálu Nostického paláce a spal. Ohřál jsem ho a nakrmil. Nemohu ho odvézt domů, neboť dítě nezná svého bydliště.

Tlustý policajt: Vaše totožnost?!

Klement: Jsem poštovní zřízenec Klement Novotný, nestraník, bez vyznání, bytem v Podolí 7.

Plešatý policajt: No dobrá, dobře jste učinil, občane, však on bude vědět, kde bydlí. Nashledanou. Kdo takhle kouká, ten určitě ví, kde bydlí. Kde bydlíš?

Klement připomene gestem Pavlovi klíč na krku, pohladí ho a odejde.

Pavel: Prosim, a jak se koukám?

Plešatý policajt: Koukáš, jako bys neuměl počítat do pěti. A že umíš do pěti? Tak počítej!

Pavel: Umím do třiceti. A ten stromek je skládací?

Tlustý policajt: Ano. *(Nabízí Pavlovi sardinku z plechovky.)*

Pavel: Děkuji. Sardinky jsou na tom ještě o něco hůř než kapři, i když plavou i po smrti, ale v oleji. *(Zaujmu ho kamna.)* Pane, můžu se dívat do ohně? My máme ústřední topení.

Plešatý policajt: Dívej se a vzpomínej na to, kde bydlíš.

Pavel *přiklekne ke kamnům*: Budte rádi, že máte ohníček a pořad přikládejte.

Tlustý policajt: Hofman, pište: Chlapce přivedl občan nestraník...

Najednou Pavel uvidí v kamnech postavu lampáře. Nadzvedne se horní plát kamen a je to klobouk na lampářově hlavě. Rozezní se lampářova koleda. Je celkem jasné, že kromě Pavla lampáře nikdo nevidí.

Lampář: Chytám jiskry na tyč, abych měl dost ohně k zapalování. Ale neříkej to nikomu. Kdyby se o mně dověděli, *(ukáže na policajty)* tak by mě zavřeli a to bych nerad.

Tlustý policajt: ...Byl skoro zmrzlý. Nalezen u Nostického paláce.

Pavel: Tak abyste věděl, já tu holčičku viděl. A ta byla, je a bude! A bude jezdit v mém kočáře a bude mít učesaný culík.

Tlustý policajt: S kým si to tam povídáš?

Lampář se schová a nenápadně se vytratí ze strážnice.

Pavel: Ale to já jen sám pro sebe.

Plešatý policajt: A jak to, že ty vůbec nepláčeš, není ti hanba? Klidně utečeš z domova, procouráš celý Štědrý den, tváříš se, jako bys neuměl do pěti počítat a neuroníš ani slzu. Že umíš ronit slzy?

Pavel: Ronit umím.

Herci *zpívají*: Roň slzy, už brzy ozáří lampa dvůr
a zapoví nám tu stát a být.

Jen chvíli tma sílí, když den jí řekne čau
a odchází za dům se skryt.

Recitativ: Roň slzy, už brzy ozáří lampa dvůr,
na kterém se šeří,
jen pavlač nahoře zůstane temná,
tam budu tiše stát, až dole cvakne klika dveří.

Zpěv: Skloň šíji, čas míjí chci znát už jen tvůj pláč,
tak neváhej, vždyť musíš zas jít.

Roň slzy, už brzy ozáří lampa dvůr,
a zapoví co? - kdo to ví? - nám snít.

Policajti začnou chodit po strážnici a zkušeně vyslýchat Pavla.

Tlustý policajt: Těšíš se domů?

Pavel: Ale dost se těším, ale né zas tak moc. Tady je to taky hezký. My totiž doma
máme ústřední topení a ne kamna.

Plešatý policajt: A kde máte to ústřední topení?

Pavel: No doma. Kde by mohlo být ústřední topení? Doma přece.

Plešatý policajt: A kde máte to doma?

Pavel: Oni budou rádi, až zase přijdu domů, protože jsem jejich potěšení. A jsem
jejich štěstí, takže budou rádi.

Tlustý policajt: Tak ty jsi jejich potěšení. A čípak?

Pavel: No jejich. Všech..

Plešatý policajt: No dobře, a jak se oni všichni jmenují? Nebo ty, jak se jmenuješ?

Pavel: Já se jmenuji Pavel a tatínek je taky Pavel. Maminka je Bětko a babička je
bába a kočička je Maruna a to jsme vlastně všichni.

Tlustý policajt: Zapisujte! (*Lstivě:*) A jinak si neříkáte?

Pavel: Ještě si všichni říkáme zlato, ale babičko říkáme bábo a ona nám děti.
Ale jinak si všichni říkáme zlato.

Plešatý policajt *naštvaně*: A to vám stačí?

Pavel: Úplně.

Tlustý policajt *rezignovaně*: Tak oni si všichni říkají zlato a ten marnotratný syn ani
nezaplácá. Hofman, výslech!

Plešatý policajt: To přece není možný, aby si celá rodina říkala jenom zlato!
Tak chlapečku, křížový výslech.

Tlustý policajt: S lidskou tváří.

*Policajti jsou nervózní z bezmoci. Náhle dostane jeden z nich nápad, jde ke stromečku
a zapálí svíčku. Další pochopí, policajti vydávají hudební nástroje a hrají - s každým
členem rodiny v písni se vyzývavě dívají na Pavla, ale ten šťastně zpívá s nimi.*

Všichni: Vánoce, Vánoce přicházejí,
zpívejme přátelé,
po roce Vánoce, Vánoce přicházejí,
šťastné a veselé.

Bez prskavek, tvrdil Slávek,
na štědrý den nelze být
a pak táta s minimaxem
zavlažoval byt.

Tyhle ryby neměly by
maso mít samou kost,
říká táta vždy, když chvátá
na pohotovost.

Rf.: Vánoce...

Proč si děda říci nedá,
tluče o stůl v předsíni
a pak běda marně hledá
kapra pod skříní.

Naše teta peče léta
na Vánoce vánočku,
nereptáme, aspoň máme
něco pro kočku, já.

Rf.: Vánoce...

Plešatý policajt *zapisuje*: Tak on prý je jejich štěstí a jejich potěšení. Více se nám nepodařilo vyšetřit a vyšetřovaný nadále odmítá brečet.

Pavel: Já mám svého vlastního koně lipicána a ten dokáže táhnout poštovní dostavník. Teď je u Klementa.

Plešatý policajt *naštvaně*: A co bys ještě chtěl, když máš ten dostavník a lipicána, tak co bys ještě chtěl?!

tlustý policajt *uklidňuje*: Hofman!

Pavel: Já bych chtěl malý semafor s malou budkou a abych mohl řídit dopravu. A taky bych chtěl bílé rukavice. A aby bylo vždycky všechno, jak řeknu.

Tlustý policajt: Co bys řídil? Tady?

Pavel: Vás bych řídil. Vy jste auta a já vás řídím. Dělejte to a uvidíte. Dobře vám radím, udělejte to a uvidíte.

Policisté vše připraví. Jeden postaví odpadkový koš na stůl, druhý vyndá bílé rukavice, plácačku a písťalku.

Plešatý policajt: Vlez do koše a budeš řídit dopravu.

Pavel vlez do koše na stole a policisté ho oblečou do dopravního, otočí židle, sednou si na ně obkročmo a dělají auta.

Plešatý policajt: Já jsem Fordka a vy, Hofman...

Tlustý policajt *nadšeně*: Já jsem...

Plešatý policajt: Vy jste popelářský vůz. Hofman, opakujte, co jste.

Plešatý policajt *otráveně*: Popelářský vůz.

Pavel počne řídit dopravu a policajti na židlích se pohybují podle jeho povelů.

Na forbínu přicházejí i ostatní herci a zahrají a zpívají:

Všichni: Zastavte čas
aspoň do pondělí,
zbořte tu hráz,
jež nás oba dělí

Zastavte čas,
já nechci být sama,
ať přijde zas
ten hoch s těma kytičkama

Zastavte čas
aspoň do pondělí,
zbořte tu hráz,
jež nás oba dělí

prosím vás,
aspoň na malou chvíli,
jen na neděli
zastavte čas!

Tlustý policajt *volá do hudební dohrávky*: Vezeme vám uhlí!

Pavel: Složte ho před domem:

Tlustý policajt: A kde bydlíte, službo?

Pavel: My bydlíme v Truhlářské ulici číslo 5!

Hudba i vše ostatní se zastaví.

Plešatý policajt: Hofman, pište: Truhlářská 5. *(K Pavlovi:)* A teď breč, ať tě přivedu domů uplakaného.

Pavel *popotahuje*: Já brečet nebudu. Nechte mě spát tady v tom koši. No co vám to udělá? *(rozpláče se)*

Tlustý policajt: Tak pojd' kamaráde.

Herci odnášejí nábytek a scéna se vyprazdňuje. Všichni stojí na forbíně a hrají „Zvon zvoní, pocinkává...“

Pavel: A šli jsme domů. A doma všichni volali: zlato, ty naše zlato! Za oknem ržáli lipicáni. Pod stroměčkem byl malý semafor na baterii. A policajti se napili s tatínkem a říkali si Jardo. Ale tatínek je Pavel a já jsem taky Pavel.

Opona se zvedá. Na scéně hoří vánoční stroměček a na pozadí je velká rodinná fotografie před vánočním stroměčkem z doby, kdy byl Pavel ještě malým klukem. Pavel se podívá na fotografii maminky a tatínka.

Pavel: Ztrácejte se, prosím vás, jen v těch nejnutnějších případech.

Pavel jde ke stroměčku a sedá si tak, aby na fotografii překryl sám sebe. Opona sjíždí.

Z repertoáru Divadla v Dlouhé, Praha 2000